

บทคัดย่อ

โครงการ “กระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในการฟื้นฟูระบบนิเวศลำคลองสีียด ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษากระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในการฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ลำคลองสีียด ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) เพื่อศึกษาข้อมูลปัจจัยและเงื่อนไขในการใช้สถานการณ์ตัวถังในการจัดกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในการฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ลำคลองสีียด ตำบลท่าตะเียบ อำเภอท่าตะเียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการดำเนินงานวิจัยนี้ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ผ่านขั้นตอนกระบวนการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยใช้การจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อย การสำรวจ และการสัมภาษณ์ การทดลองสร้างกิจกรรมเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูล ผลการทดลองสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในการฟื้นฟูระบบนิเวศผ่านกิจกรรม 3 กิจกรรม สรุปละบวนการสร้างความสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมการทดลองได้ดังนี้ 1) กิจกรรมทดลองด้านการเกษตร 5 ฐานการเรียนรู้ ผลการตอบรับเข้าร่วมกิจกรรมน้อยมาก เนื่องจากชุมชนเคยมีประสบการณ์การทำปทุมมา ปุ๋ยชีวภาพ ฮอร์โมน สารไล่แมลง และน้ำส้มควันไม้มาแล้วส่วนหนึ่ง จากงานพัฒนาทางการเกษตรที่เคยทำกันมา และมีความเห็นว่าจะไม่เห็นผลสำเร็จในการลดต้นทุน ในการเพิ่มผลผลิต ในการไล่แมลงศัตรูพืชที่ชัดเจน ต้องใช้เวลาในการทำ และต้องอาศัยความถี่ และช่วงเวลาในการใช้ เกษตรกรในชุมชนยังติดอยู่กับความเร่งรีบการผลิตในระบบเกษตรเคมี และความกังวลในหนี้สินที่มีอยู่ ชุมชนต้องการความรู้เกษตรชีวภาพที่เหมาะสมกับพื้นที่จริง และอยากเห็นรูปธรรมในแนวทางเกษตรชีวภาพก่อน และเมื่อพูดถึงการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเพื่อการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองสีียดนั้นยังห่างไกลจากความคาดหวังของทีมวิจัย 2) กิจกรรมการปลูกป่า 3 ระดับ ผลการดำเนินกิจกรรมการทดลองสรุปได้ว่า ไม่สามารถจัดกิจกรรมการทดลองปลูกป่า 3 ระดับบนพื้นที่เกาะกลางลำคลองสีียดได้ เพราะมีช่วงเวลาที่น้ำท่วมติดต่อกัน 3 เดือนใน 1 ปี เป็นอุปสรรคต่ออัตรารอด และเติบโตของพันธุ์ไม้ที่ปลูกลงไป จึงทดลองการปลูกป่าในพื้นที่ป่าชุมชน เฉพาะไม้ชั้นล่างจำพวกไม้กินได้ และสมุนไพร ชุมชนและเยาวชนเข้าร่วมการปลูกป่า แต่การดูแลหลังจากนั้น ผู้ใหญ่ในชุมชนยังไม่มี ความสนใจหรือมีส่วนร่วมในการจัดการให้พันธุ์ไม้ให้อยู่รอด และเติบโตได้อย่างยั่งยืน และคณะทีมวิจัยเองยังไม่สามารถหาวิธีการพูดคุยเพื่อวางระบบการจัดการที่จับต้องได้เป็นรูปธรรม ในขณะเดียวกันในช่วงเวลาจัดกิจกรรมการทดลองปลูกป่าก็ประสบภาวะภัยแล้งติดต่อกันหลายเดือน แต่พบว่าเยาวชนที่เข้าร่วมมีความกระตือรือร้นในการดูแลพันธุ์ไม้ที่ตัวเองร่วมปลูกลงไป ถึงแม้ว่าสุดท้ายแล้ว อัตราการรอดของพันธุ์ไม้ที่ลงไปนั้นน้อยมากเนื่องจากภัยแล้ง จากความสนใจของเยาวชน นำไปสู่การให้ความสำคัญกับเยาวชนมากขึ้น ในกิจกรรมการทดลองถัดไป คือกิจกรรมค่ายเยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) กิจกรรมค่ายเยาวชนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ เน้นเด็กและเยาวชนในหมู่บ้านชมพูเป็นหลัก ครอบคลุม การศึกษา ให้พี่ดูแลน้อง ทีมวิจัยเป็นพี่เลี้ยงประกบ ทั้งหมดร่วมกันเดินสำรวจพื้นที่ป่าในหมู่บ้าน และเป็นป่าใกล้ลำคลองสีียด มีการจดบันทึกลักษณะต้นไม้ ระบบนิเวศที่พบเจอ วาดแผนที่ ประกอบ

อาหารจากพืชที่เก็บมาได้ และร่วมกันนำเสนอสิ่งเรียนรู้ ผลจากการจัดกิจกรรม สรุปได้ว่า เด็กและเยาวชนมีความรู้เรื่องระบบนิเวศดีขึ้น รู้ประโยชน์ รู้สรรพคุณ รู้จักลักษณะพันธุ์ไม้ ความสัมพันธ์ของต่างๆ ดีขึ้น ความรู้ถูกถ่ายทอดหมุนเวียนจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง กิจกรรมของเด็กๆ ชักนำให้ผู้ปกครองเข้ามารับรู้ และสนใจมากขึ้น

ปัจจัยและเงื่อนไขในการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนในการฟื้นฟูระบบนิเวศคลองสีียด จากกิจกรรมการทดลองกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน พบว่ามีปัจจัยและเงื่อนไขหลายประการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างความสัมพันธ์ของคนในชุมชน สรุปได้ดังนี้ **ปัจจัยที่มาจากทีมวิจัยเอง** ได้แก่ 1การให้เวลากับงานวิจัย (ย 2 (การเตรียมความพร้อมกิจกรรมทดลอง 3ความตั้งใจในตัวเอง (**ปัจจัยจากคนในชุมชน** 1ความเร่งรีบในวิถีชีวิต (เกษตรเคมี2การใช้พื้นที่ป่าไม่ถูกต้องตามกฎหมาย (และ **ปัจจัยจากภายนอก** 1สภาพอากาศแห้งแล้ง (2ราคา (ผลผลิตทางการเกษตรส่วน **เงื่อนไขความสำเร็จ** ได้แก่ 1 ความต่อเนื่องของกิจกรรม (2ความสอดคล้องกับวิถี (ชุมชน3 เริ่มต้นทำจากพื้นที่ขนาดเล็กในชุมชน (4 เริ่มต้นจากเยาวชน (